

על הפרק

האמנם שוב דחייה?

לפני חודשיים מסרנו במקום זה על מהלך ההכנות לעריכת תכנית הייעול שהומלץ עליה ע"י ועדת החלב וכן על הסכמת משרד החקלאות להגשימה. ממקורות בלתי רשמיים ידוע לנו, שגם שר האוצר הביע את נכונותו בהזדמנות פגישה עם נציגים של המרכז החקלאי לתמוך בתכנית כעין זו ואף נקט בסכום של שני מיליון לירות, ובלבד שלא לנגוע בפיקוח ובמחיר החלב. משרד החקלאות נמנע במשך כל זמן הדיונים מלנקוב סכומים ותבע בראש וראשונה סקר כללי על המצב הקיים ותכניות, ככל האפשר מדויקות יותר, על הפעולה המוצעת. היה כל היסוד להאמין, כי אכן ניגש המשרד בכל הרצינות והיסודיות לבירור הדברים למען עשייה ונרתמנו גם אנחנו לשיתוף פעולה מלא. קוימה פגישה ביזמת הנהלת משרד החקלאות ומזכירות ההתאחדות בה זומנו קציני הפיתוח, המדריכים לבקר ופעילי ההתאחדות באיוורים ונמסר להם על קווי הפעולה לעריכת התכנית הארצית. בסיום הפגישה נקבעו ועדות מורכבות מקציני הפיתוח, המדריכים לבקר ופעילי ההתאחדות באיוורים וכולן החלו בעבודתן. גם פעילי המזכירות השקיעו עבודה רבה בהכנת סקר כללי והתווית קוי הפעולה של הוועדות האזוריות. אף קיים מגע עם יצרני ציוד מקומיים כדי לברר אפשרויות של הספקת ציוד והבאת חומר גלם הדרוש לייצורו. העבודה נמשכה חדשים וכל אותו הזמן לא יכולנו להשיג ידיעה על גובה הסכום שמשרד החקלאות יעמיד לרשות הפעולה עד שבסוף נמסר לנו על 650 אלף לירות שישנן בפועל ועוד מאה אלף לירות מובטחות, ובס"ה $\frac{3}{4}$ מיליון לירות, כסכום ראשון שאותו יש לנצל עד גמר שנת התקציב הממשלתי — 31 במרץ 1956.

הסכום הזה איפשר התחלה של פעולה, אולם כעבור ימים אחדים חזר בו משרד החקלאות

והודיע שרק 200 אלף לירות של תקציב הפיתוח הם בטוחים ובוזה נפסקה העבודה בתחילתה. במצב זה לא ראינו כל טעם להמשיך בעבודת הוועדות האזוריות והודענו לנציגינו להפסיק את פעולתם.

כל הפרשה המתוארת אירעה בתקופת חילופי הממשלה ויכולים ליחסה לאנשים שפרשו בינתיים מן המשרד. לגבי דידנו אין נימוק זה קובע, אדרבא, זה מחייב את ראשי משרד החקלאות לראות את הענין כדחוף ביותר ולעשות למען פתרונו.

תהיה ההתפתחות של תכנית הייעול כאשר תהיה, לא נראה בה פתרון מידי לבעיית הרנט-ביליות של הענף, כפי שעמדנו על כך במשך כל זמן המו"מ והננו ממשיכים לתבוע את הסרת הפיקוח משיווק החלב ומחירו. תביעה זו קיבלה חיווק רב בהחלטות הוועידה החקלאית ברחובות ומועצת מרכז תנובה האחרונה בתל-אביב. בשני המוסדות האלה, שאינם חשודים על גישה אינטרסנטית צרה מנקודת ראות של ענף אחד, הוחלט אחרי דיון ציבורי רחב ועל יסוד הכרת הקיפוח בו נתון משק החלב זה שנים אחדות, לדרוש את תשלום מלוא הוצאות הייצור או את הסרת הפיקוח.

היוכל משרד החקלאות להמשיך ולהתעלם מתביעה זו?

לקראת שינויים בקירור והובלת החלב
על ענף הבקר עובר בזמן האחרון תהליך של שינויים מרחיקי לכת בכל הנוגע למבנים וציוד הדרושים לביצוע עבודה יעילה בגידול הבקר וייצור החלב.

שניים הם האלמנטים המרכזיים המציינים את השינויים:

הסככה הפתוחה עם הרפד העמוק לשיכון הפרות ובית החליבה מצויד קומביין. סביב שני

מקובלים כבר בארצות אירופה ואמריקה ואחדים נמצאים בשימוש גם בארץ, ונראה שהם יעילים. כדי להגיע לשימוש רחב בכלי משוכלל זה, חייבים לארגן את הובלת החלב למחלבה בטנ-קים, אשר יאספו אותו מן המיכלים שבמשקים ויובילו אותו בלי תחנות ביניים ישר למרכזי הצריכה. בעוד שאת רכישת מיכלי הצינור והת-קנתם יש להשאיר לדאגתו של המשק, מצריך אירגון ההובלה בטנקים, תיכנון ארצי או אזורי ובעלות משותפת ומרכזית על הכלים. הפעולה כולה דורשת תיאום מדויק בין צרכי השיווק והמשקים וברור בהחלט ש"תנובה" חייבת להיות הגורם העיקרי בהפעלת התכנית. ביצועה המוצלח מבטיח יתרונות גדולים גם למחלבות תנובה, הן ע"י צימצום ההוצאות בטיפול בחלב והן בהספקת חלב בעל טיב מעולה יותר. בתנאים של ארצנו יכול הטנק למלא תפקיד של מחלבה מאספת כדוגמת המחלבות בבית הילל, דגניה, רחובות ועוד ולחסוך טיפול והוצאות קירור כפול לים. לאור תכנית זו יש לבדוק מחדש את מקומן של המחלבות המאספות ואת תכניות הרחבתן. הנסיון שהצטבר בחו"ל ובמידת-מה גם באר-צנו, מצדיק בלי ספק גישה אופטימית לבירור הדברים. עובדת היות המשקים שלנו משקים גדולים עם כמויות גדולות של חלב למשלוח ועם אפשרות נוחה לתמרון מכוניות גדולות בחצר המשק, פוטרת אותנו מראש מבעיות קשות מאוד, בהן מתלבטים בארצות אחרות. יחד עם זאת איננו מתעלמים מן העבודה הרבה שתידרש גם אצלנו בשביל להתגבר על שאלות גדולות כקטנות תוך בירור והגשמת הדברים, ולכן הננו רואים את ההתחלה כדחופה ביותר.

בישיבה האחרונה של מזכירות מרכז תנובה הוצג העניין ע"י נציגי מזכירות ההתאחדות ואחרי דיון ראשון נבחרה ועדה משותפת של שני המוסדות לבחינת הדברים והכנת הצעות מעשיות לדיון. על הוועדה לגשת מיד לעבודה ולהיעזר בכל הגורמים הקיימים בשביל לקדם עניין חשוב זה. אנו רואים בבירור את הבעיות הארגוניות, הטכניות והכספיות הרבות, בהן יהיה צורך לטפל ואין להעלות על הדעת שגטל כה כבד יוטל על המשק החקלאי בלבד. משרד החקלאות באמצעות תקציב הפיתוח ייתבע למתן מלוא העזרה.

הבנינים האלה ערוכים מבני העזר לבני תבקר, הפרות הממליטות ומחסני המזון השונים: לשחת, לתחמיץ ולמזון המרוכז. מערך המבנים מותאם לגודל העדר והתפתחותו, למצב הטופוגרפי של השטח ולתכנית הכללית של בנין הישוב.

בשורה שלמה של משקים ותיקים הועתקו המבנים לאזור חדש, או המבנים הקיימים הות-אמו לקווי התכנון החדשים. בשנה האחרונה הכירה גם המחלקה הטכנית שליד המחלקה להתישבות של הסוכנות היהודית בתכנון המבנים החדש ובוה מובטח שהמגמה החדשה תונח גם ביסוד התכנון והבניה בישובים הצעירים ולא נעמוד עוד בפני הצורך של שינוי מבנים ואפילו נטישתם כבר בשנים הראשונות של קיום המשק. עבודה ואמצעים רבים הושקעו בתקופה הני-דונה באינוונטר הדומם של הענף מתוך שאיפה להשיג שלושה דברים עיקריים: א. הקלת העבור דה, ב. הורדת הוצאות הייצור בסעיף העבודה ו-ג. הבטחת ייצור חלב טוב ונקי. היתרונות של המבנים והציוד החדשים הם בולטים מאוד ויש משקים בהם הושגו תוצאות שעולות על כל המושער. יחד עם זאת מתברר בהמשך הזמן שהציוד אשר במשק טעון השלמה על מנת להפיק תועלת מקסימלית מהמושקע עד כה. הכוונה היא לקירור והובלת החלב. מתקני הקירור הקיימים והובלת החלב בכדים, אינם יעילים. הם עולים ביוקר וגורמים לפחת והחמצה. כהמשך כמעט טבעי לקומביין החליבה, המביא את החלב דרך צינור למחלבה, מתבקש מיכל בעל קיבול מתאים לתנובת העדר המסוים, אשר יקבל את החלב ישר מן הצינור, יצנן אותו וישמור אותו קר עד להובלתו למחלבה. יתרונו העיקרי של המיכל הוא הקירור המהיר והשווה של החלב. החלב מגיע לקירור דקות ספורות לאחר הפרשתו מעטין הפרה מבלי לבוא במגע עם אוויר הרפת או המחלבה. הבוחש המותקן במיכל מבטיח קירור שווה על פני דפנות המיכל.

גם במשק המושבי יתרון גדול לשיטה זו ולפי עדות מנהלי המחלבות בתנובה, רק החלב הגשומר במיכלים גדולים ומובא בטנקים (כדוגמת גהלל, כפר ויתקין ועוד) ראוי לייצור חלב מפוסטר בבקבוקים.

מיכלי קירור ושמירה לפי הפרינציפ המתואר